

Position Paper Rondetafelgesprek mondiale gezondheidsstrategie

Dr. Anja Schreijer
Medisch directeur PDPC, Erasmus MC

PANDEMIC & DISASTER Preparedness Center (PDPC)

Ziekteverwekkers laten zich niet tegenhouden door onze landsgrenzen. Dat is één van de vele lessen die we leren uit de coronapandemie. Sterker nog, Nederland kent meerdere kwetsbaarheden tegenover internationale gezondheidsdreigingen, zoals de open economie, de internationale hubs voor reizen en transport, hoge veedichtheid, waterrijke natuur en oprukkende exotische insecten. De wereldgezondheid bevorderen is daarom niet alleen een kwestie van moreel besef, maar ook van zelfbescherming.

Het Pandemic and Disaster Preparedness Center (PDPC) onderschrijft de noodzaak van een mondiale gezondheidsstrategie. Infectieziekten zoals HIV/AIDS, SARS, varkensgriep, Mpox, en Zika laten zien dat virusuitbraken zich continu voordoen. De coronapandemie was dus geen unicum. Bovendien vergroten mondiale trends, zoals klimaatverandering, verlies van biodiversiteit en globalisering, de risico's op nieuwe uitbraken. Tegelijkertijd is een investering in preventie meer kosteneffectief dan reageren tijdens een crisis. A penny spent is a pound saved. Robuust volksgezondheidsbeleid kijkt daarom verder dan onze landsgrenzen. Met een gedegen mondiale gezondheidsstrategie kunnen we gezondheidsdreigingen vroegtijdig herkennen, voorkomen en indammen.

De noodzaak voor kennis- en capaciteitsontwikkeling

Kennisontwikkeling over toekomstige pathogenen is een cruciaal onderdeel van pandemische paraatheid. Dit stelt ons in staat om risico's accuraat in te schatten en evidence-based beleid te maken. Dit vraagt om een brede blik, omdat grensoverschrijdende gezondheidsdreigingen een probleem zijn op systeemniveau. Het betreft onze relatie met de natuur, met dieren en elkaar. Fundamenteel biomedisch onderzoek is hierbij essentieel maar op zichzelf onvoldoende. Menselijk gedrag binnen hun socio-economische context is een onmisbare factor in het verklaren, voorspellen en voorkomen van ziekteverspreiding. Technische innovaties zijn nodig om surveillance en modellering te verfijnen. De focus moet daarom liggen op een interdisciplinaire en internationale aanpak.

Planetary Health & One Health

In extreme situaties wordt de onderlinge afhankelijkheid tussen klimaat, mens, dier en natuur pijnlijk duidelijk. Droogte en hogere temperaturen veroorzaken een bosbrand. Vleermuizen vluchten naar boomgaarden en varkenshouderijen. Via hun uitwerpselen raken varkens besmet met een nieuw virus. Via de varkens slaat de ziekte over naar mensen. Het gevolg: 265 gevallen van acute hersenontsteking. 105 mensen overlijden. Om erger te voorkomen grijpt de overheid rigouze in, waardoor de nationale varkenssector – een miljardenindustrie – bijna instort. Deze uitbraak van het Nipah-virus in Maleisië laat zien dat klimaatverandering en de gezondheid van de natuur drastische gevolgen kan hebben voor de gezondheid van mens en dier.

Dit patroon zien we wereldwijd terug. In Nigeria wordt regenwoud gekapt voor landbouw, en klimaatverandering heeft regenpatronen veranderd. Deze ontwikkelingen hebben muizen met het lassavirus verjaagd en meer in contact gebracht met mensen. Sinds 2018 heeft Nigeria daarom een toename in het aantal Lassagevallen – een ziekte een dodelijke haemorrhagische koorts kan veroorzaken. Zonder maatregelen zet deze ontwikkeling zich door. Modellering studies laten zien dat in het meest extreme scenario 700 miljoen mensen risicolopen op een lassa-infectie in het jaar 2070.

Ook insecten spelen een belangrijke rol ziekteverspreiding. Klimaatverandering maakt gebieden warmer en soms natter, waardoor de leefgebieden van muggen groeien. Ook verstelijking kan mens en mug dichterbij elkaar brengen. De extreme gevolgen zijn al zichtbaar. In Zuid-Amerika zijn het aantal gevallen van knokkelkoorts en chikungunya verdubbeld tussen 2021 en 2022.

Voor zowel voor Nipah, Lassa, knokkelkoorts, als Chikungunya bestaat geen effectieve behandeling. Om grootschalige consequenties te kunnen voorkomen, is preventie daarom cruciaal. De planetary health benadering erkent deze onderlinge afhankelijkheid en poogt de gezondheid van zowel klimaat, dier en mens te vergroten. Om mondiale gezondheid te vergroten is beleid en onderzoek vanuit de planetary health & one health benadering essentieel.

Het PDPC draagt bij aan deze opgave door een kennisagenda voor betere pandemische paraatheid te formuleren en interdisciplinaire onderzoeksprogramma's hiervoor te ontwikkelen. Kennishiaten die het PDPC heeft geïdentificeerd zijn bijvoorbeeld:

- Hoe kan fundamenteel biomedisch onderzoek naar de besmettingsweg van virussen rekening houden met sociaal-maatschappelijke factoren en gedrag?
- Welke interventiemogelijkheden zijn er tegen mis- en desinformatie?
- Met welke technische en gedragswetenschappelijke innovaties kunnen virusuitbraken eerder worden gedetecteerd?
- Hoe organiseer je een kennisinfrastructuur om domein overstijgend kennis uit te wisselen?

Deze kennisagenda vormt de basis voor de onderzoeksprojecten van het PDPC. Thema's hierbij zijn de relatie tussen klimaatverandering en vector overdraagbare virussen, virusverspreiding via de lucht, sociale veerkracht en risico-gerichte surveillance voor virusuitbraken.

Noodzakelijke investeringen

Als Nederland haar rol als vernieuwer in mondiaal gezondheidsbeleid wil waarmaken, zijn meer investeringen nodig. De huidige financieringsstructuur voor wetenschappelijk onderzoek is niet toegerust op interdisciplinaire onderzoeksprojecten. Subsidieoproepen beperken zich voornamelijk tot een specifiek vakgebied of zijn beperkt in omvang. Daarnaast biedt enkel projectfinanciering een onvoldoende solide basis voor pandemische paraatheid. Kennis vergaren en verspreiden over de toekomstige dreigingen voor de publieke gezondheid is een onmisbare nutsfunctie voor Nederland. Dit steunen op kortlopende onderzoeksprojecten creëert het risico dat de pandemische paraatheid verzwakt zodra de coronacrisis uit beeld is verdwenen.

Daarnaast vragen de ambities om een integrale aanpak bij beleidsontwikkeling. Een veelheid aan factoren beïnvloedt de (mondiale) gezondheid, ook factoren die niet direct geassocieerd worden met zorg of leefstijl. Het principe van *health in all policies* kan verbetering bieden. Hierdoor worden gezondheidsoverwegingen geëxpliciteerd in al het overheidsbeleid met een focus op preventie van gezondheidsrisico's op lange termijn. Hierdoor worden huidige kwetsbaarheden niet onbewust verergerd. De interdepartementale stuurgroep kan daarvoor een goed begin zijn. Deze overlegstructuur lijkt echter kwetsbaar en de taakopvatting vrijblijvend. De coherentie van gezondheidsgerelateerd kabinetsbeleid beleggen bij een Chief Medical Officer/Gezondheidscommissaris kan de slagkracht vergroten en verantwoordelijkheden verhelderen.